

Suuri viikko

Suuri ja pyhä viikko edeltää Herran Pääsiäistä. Se voidaan katsoa Pääsiäisen esijuhlaksi.

Suomessa suuri viikko tunnetaan myös nimillä hiljainen viikko ja piinaviikko.

Sekulaarissa kulttuurissa suureen viikkoon usein virheellisesti viitataan pääsiäisviikkona. Ortodokseille ensimmäinen pääsiäisviikko on kuitenkin kirkas viikko, ei suuri viikko.

Kuva: Ari Koponen

Suuri viikko on aivan erityinen aika kirkkovuodessa. Se on liturgisesti äärimmäisen rikas ja sen aikana toimitetaan ainutkertaisia palveluksia ja lauletaan veisuja, joita voi kuulla vain näissä palveluksissa. Lisäksi suureen viikkoon liittyy valtava määrä tapakulttuuria ja kansanperinnettä.

Suuri viikko luo sapluunan jokaiselle kirkkovuoden viikolle: keskiviikko ja perjantai ovat paastopäivä, jolloin muistellaan Kristuksen kavaltamista ja ristiä; lauantaisin muistellaan vainajia, sillä suurena lauantaina Kristus oli haudassa; jokainen sunnuntai on ylösnousemuspäivä.

Suuri viikko on tiukka paastoviikko. Paastoa kevennetään Suurena torstaina, jolloin sallitaan viini ja öljy, sekä Suurena lauantaina, jolloin sallitaan viini.

Liturginen väri suurella viikolla on tavanomaisesti violetti, paaston väri.

Kannen kuva: Pixabay/ TheUjulala

Askarteluideoita suurelle viikolle

Pääsiäiskynttilä, lyhty, tuohussuoja

Kreikassa kummit antavat kummilapselleen pääsiäiskynttilän. Pääsiäiskynttilät on juhlallisesti koristeltu ja nykyään niissä saattaa olla kiinni myös lelu.

Pääsiäiskynttilän voi itsekin askarrella kirkkoon. Mehiläisvahalevyistä voi itse tehdä tuohusta paksumman pääsiäiskynttilän. Pääsiäisyönä käytetään punaisia kynttilöitä.

Koristelussa on hyvä huomioida, että kynttilä sytytetään kirkossa palamaan. Ihan kynttilän yläosaan ei kannata kiinnittää koristeita.

Isä Mikko Ylinen: Suuri viikko

Pyhät perinteet: Suuri viikko

Ortodoksi.net: Suuri viikko

Pienille lapsille lyhty voi olla kynttilää tai tuohusta helpompi ja turvallisempi, eikä se sammu ulkonakaan. Lyhdyssä Pyhä Tuli on myös helppo tuoda kotiin lampukkaan.

Lyhdyn voi tehdä lasipurkista, pahvitölkistä vai vaikka muovimukista.

[Näin teet lasipurkeista helposti kauniita lyhtyjä | Kodin Kuvalehti]

Lasipurkkeja voi löytyä kirpputoreilta pikkurahalla. Ihan pienelle lapselle sähkökynttilä on turvallisin.

Itse tehty tuohussuoja on myös juhlava! Jos tuohussuojan tekee muovimukista, sillä voi suojata ulkona liekkiä.

Rintakoru

Monet naiset käyttävät pääsiäisaikana pääsiäiskorua. Pojille ja miehille voi askarrella pääsiäiskirkkoon ja juhla-ajaksi pääsiäisaiheisen rintakorun.

Askartele kunniamerkki | Askartelu | Koti | olotila | yle.fi

kutistemuovi_askartelut.pdf

Kristuksen hautakatos / kouvouklion

https://youtu.be/uv5YZ9mbIv8?si=6_fVmMZfRoeIis1G

Laakerinlehtiseppele ikoneille

DIY, Dress Up Laurel Wreaths

DIY Laurel Wreath Headpiece [Olympics Crafts for Kids] | Kids Activities Blog

Ortoboxissa on paljon askarteluideoita pääsiäiseenkin. Askartelut – ORTOBOXI.FI

Pääsiäismuna hamahelmistä

Yljänpäivät

Suuren viikon kolmea ensimmäistä päivää kutsutaan Yljän päiviksi.

Ylkä tarkoittaa sulhasta. Se on yksi Kristuksen nimityksistä ja viittaa Kristuksen (Ylkä) ja Kirkon (morsian) ikuiseen liittoon.

Suomalaisessa kansaperinteessä suuresta maanantaista käytetään nimeä malkamaanantai, suuresta tiistaista nimeä tikkutiistai ja suuresta keskiviikosta nimeä kellokeskiviikko.

Yljänpäivien (tai sulhaspäivien) teemana on *sielun valppaus*, sillä emme voi tietää hetkeä, jolloin Ylkä saapuu ja kaikkien teot tuomitaan.

Suurena maanantaina luetaan kaksi kertomusta Matteuksen evankeliumin luvusta 21. Ensimmäisessä Kristus menee Jerusalemin temppeliin, kaataa rahanvaihtajien ja uhrilahjojen myyjien pöydät ja ajaa heidät ulos temppelistä. Toisessa hän kiroaa viikunapuun, joka ei tehnyt hedelmää.

Suurena maanantaina muistetaan myös patriarkka Joosefia. Hänen nöyrä ja vapaaehtoinen kärsimyksensä rinnastetaan Kristuksen kärsimyksiin.

Suuren maanantain aamupalveluksessa Kunnian Kuningas -ikoni kannetaan saatossa keskelle kirkkoa.

Suuren tiistain evankeliumi (Matt. 25:1–13) on Kristuksen vertaus viisaista ja tyhmistä morsiusneidoista. Toiset olivat varautuneet yljän tuloon, toiset eivät. Vertauksella Kristus viittaa Taivasten valtakunnan tulemiseen ja kehottaa kristittyjä olemaan valmiina.

Suuri keskiviikko on nivelkohta, jossa katseet käännetään Kristuksen kärsimyksiin. Suurena keskiviikkona muistellaan, kuinka Juudas kavalsi Kristuksen ylipapeille 30 hopearahaa vastaan. Tästä syystä kaikki keskiviikot ympäri vuoden (lukuun ottamatta muutamia paastottomia kausia) ovat paastopäiviä.

Suuren keskiviikon toinen teema on Kristuksen voitelu. Päivän evankeliumit kertovat betanialaisesta naisesta (Lasaruksen sisar Maria), joka voiteli Kristuksen pään kallisarvoisella tuoksuöljyllä tämän hautaamista varten (Matt. 26:6–13, Joh. 12:1–8), sekä syntisestä naisesta, joka pesi Kristuksen jalat, kuivasi ne hiuksillaan ja voiteli tuoksuöljyllä (Luuk. 7:36–50).

Suuri maanantai, tiistai ja keskiviikko – Tsasounan suunnalta

(Kannen kuva: Kirsi Backman)

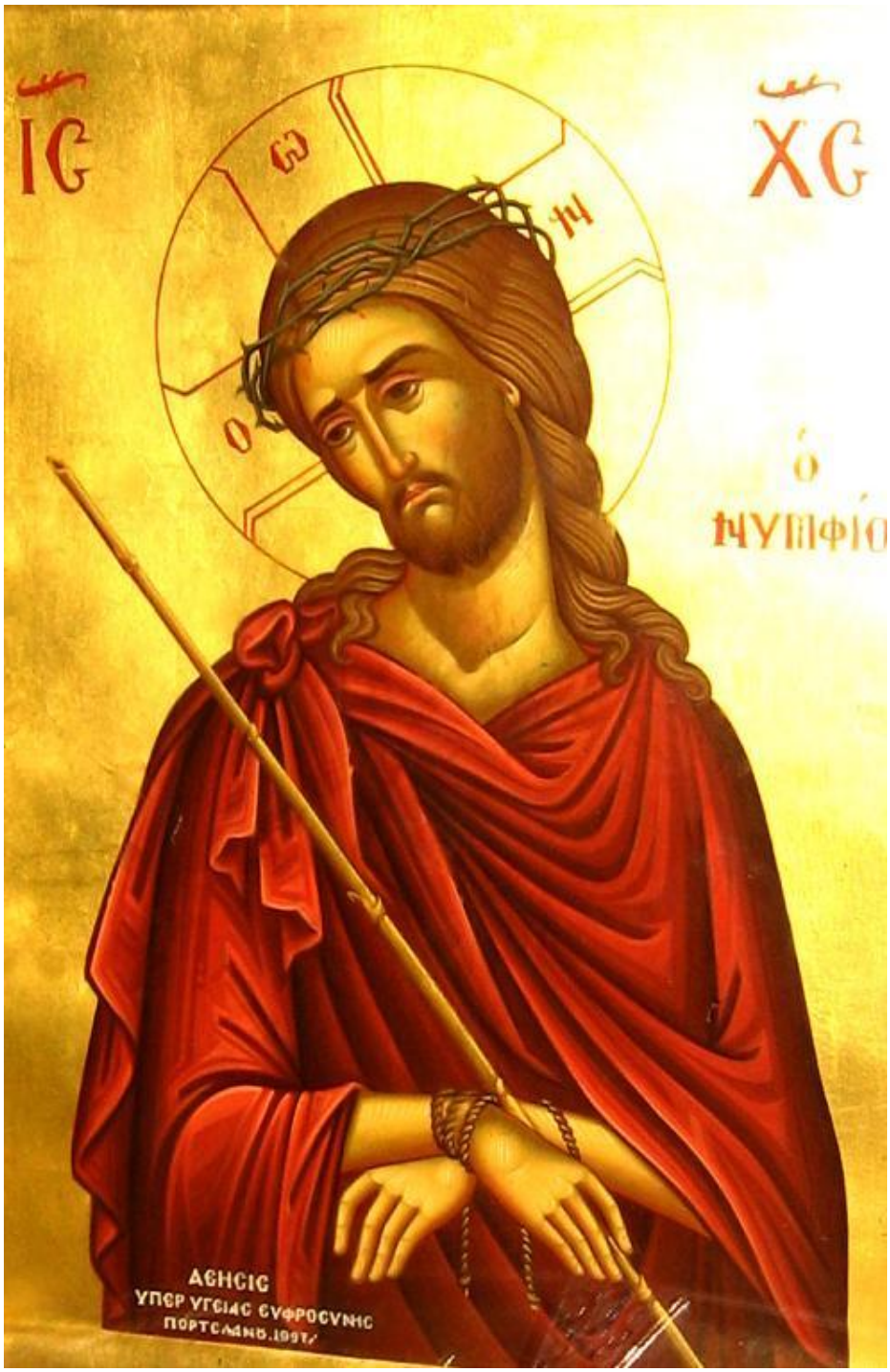

Äärimmäinen nöyryys/ Kunnian Kuningas

Yljänpäivinä analogilla on ikoni, joka yhdistää elementtejä useasta suuren perjantain ja lauantain ikonista:

- ristiinnaulitseminen (suuren perjantain aamupalvelus)
- ristiltäotto (suuren perjantain ehtoopalvelus)
- hautaikoni/epitafi (suuren lauantain aamupalvelus)

Ikonityypistä on useita variaatioita ja se tunnetaan nimillä Kunnian Kuningas ja Äärimmäinen nöyryys. Läntisessä perinteessä vastaava kuvatyyppi on nimeltään Kipujen mies (Jes. 53:3).

Kuva: Wikimedia Commons/ adriatikus

Katso, ihminen! / Ylkä

Toinen ikonityyppi, jota käytetään yljänpäivinä, kuvaa Kristusta Pilatuksen edessä. Ikonin nimi tulee Pilatuksen huudahduksesta ”*Katso, ihminen*!” (Joh. 19:5) Ikonista käytetään myös sen latinankielistä nimeä *Ecce homo* (Katso, ihminen, Ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος).

Ikonin kreikankielinen nimi Nymphios (Νυμφίος) on suomeksi *Sulhanen* tai *Ylkä*.

Yljänpäivien erityiset veisut

Suuren maanantain, tiistain ja keskiviikon aamupalveluksen tropari

Katso Ylkä tulee puoliyössä, ja autuas on se palvelija, jonka hän valveilta löytää;

vaan kelvoton on se, jonka hän löytää suruttomana.

Varo siis, minun sieluni, ettet unen valtaan vaipuisi,

ettet kuolemaan tulisi heitetyksi ja ulkopuolelle Valtakuntaa suljetuksi;

vaan herää ja huuda: Pyhä, Pyhä, Pyhä olet sinä, Jumala;

Jumalansynnyttäjän esirukouksien tähden armahda meitä.

https://youtu.be/saAHnprOGO8?si=z3924fj7HhwDtW76

https://youtu.be/xdRxBVKoX_I?si=x3Fhh8GPl1ZnNTOq

https://youtu.be/EdJ-OTrld_g?si=ptExCpK_4xinLlcY

Suuren viikon eksapostilario

Minä näen, oi Vapahtajani, sinun häämajasi kaunistettuna,

mutta minulla ei ole vaatetta siihen sisälle mennäkseni.

Valista, oi Valonantaja, minun sieluni puku ja pelasta minut!

https://www.youtube.com/watch?v=QzcSjTEx7r0

https://youtu.be/52HET0H0u3E?si=EZVq-YEnlokS0tX-

https://youtu.be/vAeQQgpMm30?si=bztXVjo8rfwWsYEc

Liturginen tiivistelmä ja kirkolliset perinteet

Suuren viikon maanantaina, tiistaina ja keskiviikkona toimitetaan viimeiset ennenpyhitettyjen lahjain liturgiat, joissa ehtoollislahjat on pyhitetty edellisen sunnuntain liturgiassa. Keskiviikon EPL:ssa myös luetaan viimeisen kerran Efraim Syyrialaisen paastorukous. Tämän jälkeen fokus siirtyy henkilökohtaisesta katumuksesta Kristuksen ristintielle. (Tästä syystä onkin suositeltavaa ripittäytyä ennen suurta torstaita.)

Yljänpäivät ovat paastopäiviä. Ankarimmat paastoajat syövät päivän ainoan aterian vasta liturgisen vuorokauden vaihduttua (tai EPL:n jälkeen).

Suurena keskiviikkona muistellaan Kristuksen voitelua. Aamupalveluksessa lauletaan erityinen *Kassianen hymni*, jossa kuvataan Kristuksen voitelemista. Monissa pyhäköissä toimitetaan yleinen sairaanvoitelu.

Kassianen hymni – Ortodoksi.net

Pyhä hymnirunoilija Kassiane - Suomen ortodoksinen kirkko

Kuva: Ortoboxi

Vinkki yljänpäivien viettoon kotona

Suurena tiistaina muistellaan viisaita neitsyitä, joilta ei loppunut lampuista öljy. Se on hyvä päivä lampukan huoltoon. Samalla voi tarkistaa, onko sydänlankaa, korkkikellukkeita ym. tarpeen hankkia lisää. Oliiviöljyä voi ostaa pääsiäiskoriin siunattavaksi.

Lampukka – Ortodoksi.net

Uskontoa minuuteissa: Kymmenen neitsyttä

Sairaanvoitelu

Suuren viikon keskiviikkona toimitetaan monissa pyhäköissä yleinen sairaanvoitelu. Sairaanvoitelu on kirkon pyhä mysteerio, johon voivat osallistua kaikki ortodoksisen kirkon jäsenet.

Täydellisesti toimitettuna sairaanvoitelu – toiselta nimeltään rukousöljypalvelus – sisältää seitsemän jaksoa, jossa kussakin luetaan epistola, evankeliumi ja rukoillaan Jumalaa pyhittämään öljy sielun ja ruumiin sairauksien parantamiseksi. Toimittavia pappeja on seitsemän ja jokaisen jakson lopuksi sairastava voidellaan pyhitetyllä öljyllä. Käytännön syistä yksikin pappi riittää sakramentin toimittamiseen ja seurakunnissa luetaan tavallisesti vain yhdestä kolmeen epistolaa, evankeliumia ja rukousta. Lopuksi rukousöljyllä voidellaan ristinmerkki sairastavan otsaan, rintaan (tai kaulalle) ja käsiin. Jos toivoo jonkun tietyn paikan voideltavan, sekin on mahdollista.

Sairaanvoitelu sisältää synninpäästörukoukset, mikä viittaa siihen, että sen edellä on tarkoitettu toimitettavan katumuksen sakramentti. Usein pappi myös tuo sairastavalle ehtoollislahjat eli toimittaa sairaanripityksen. Nämä kolme parannuksen sakramenttia – katumus, sairaanvoitelu ja ehtoollinen – voidaan siis toimittaa peräjälkeen.

Sairaanvoitelu - Suomen ortodoksinen kirkko

Sairaanvoitelu – Ortodoksi.net

Sairaanvoitelu – Tsasounan suunnalta

Kuva: Ortoboxi

Sairaanvoitelun ajaksi sytytetään seitsemän tuohusta. Rukousöljy on oliiviöljyä, jossa usein palaa tuli. Öljyyn sekoitetaan hieman viiniä. Tämä on viittaus laupiaaseen samarialaiseen, joka voiteli sairaan lähimmäisensä haavat öljyllä ja viinillä (Luuk. 1:34). Sakramenttiin kuuluvat myös vehnänjyvät, jotka voi korvata vehnäjauhoilla. Niistä voi myöhemmin tehdä kolivaa tai prosforaa. Rukousöljyä sivellään pumpulipuikoilla tai siveltimellä. Käytetyt pumpulipuikot hävitetään polttamalla.

Mikäli rukousöljyä jää toimituksesta yli, se voidaan käyttää kotona loppuun. Sitä sivellessä voi lukea rukouksen sairastavan puolesta. Lopun öljyn voi polttaa lampukassa.

Osallistuakseen sairaanvoiteluun ei tarvitse potea fyysistä sairautta. Kirkko on sairaala ja sairaanvoiteluun voi osallistua yhtä hyvin sielun, kuin ruumiinkin terveydeksi. Tätä ilmentää palveluksen päättäminen, jolloin avattu evankeliumikirja lasketaan polvistuneen voideltavan päälle ja tälle luetaan synninpäästörukoukset.

Vinkki: Kotona voi itseään ja läheisiään koska vaan sivellä lampukkaöljyllä. Tämä ei vastaa sairaanvoitelun sakramenttia, mutta se on osa rikasta rukousperinnettämme. Ikonin edessä palavaa rukouslampukkaöljyä voi sivellä otsaan, rintaan, käsiin tai parannusta kaipaavaan paikkaan, vaikka aamuin ja illoin.

Jollet pääse suurella viikolla yleiseen sairaanvoiteluun, lue kotona esirukoukset sairastavan puolesta ja sivele itsesi ja rakkaasi lampukkaöljyllä.

Kuva: Wikimedia Commons

Sairaanvoitelu, Rogier Van der Weyden, 1445

Juudas-pullat

Jidáše on tsekkiläinen suuren viikon perinne. Solmujen muotoon tehdyt pullat leivotaan keskiviikkona ja tarjotaan suurena torstaina. Ne muistuttavat Juudaksen hirttoköydestä.

Katoliset nauttivat jidaset suurena torstaina aamiaisella, hunajan kanssa. Ortodoksit voivat nauttia jidaset keskiviikkoiltana tai suuren torstain liturgian jälkeen. Ne voi leipoa vegaanisesta pullataikinasta (tai vaikka sämpylätaikinasta) ja muotoilla solmuiksi.

Juudas-pullan voi tehdä vegaanisesta pulla- tai briossitaikinasta. Ne muotoillaan solmuiksi.

Vegaanien briossi | Rosa Viini & Ruoka

Ortoboxi-tehtäviä

Suuri paasto ja suuri viikko

Ortoboxi.fi - Palapeli

Suuri keskiviikko - etsi erot

Sairaanvoitelu - tehtäviä

labyrintti8.pdf

Vihkosen laati Maura Ihatsu Kreditoimattomat kuvat Maura Ihatsu